

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Kiintymyssuhdeteoria

Opettajankoulutuslaitos

Sanni Pöysä

syksy 2021

Huom. Teksteissä paljon suoraa kopiota Sannin gradusta: ”Se ei ole aivan mikä tahansa ihmissuhde”. Luokanopettajien, oppilaiden ja vanhempien näkemyksiä pedagogisessa suhteessa ilmenevästä kiintymyksestä.

Kiintymyssuhdeteoria

- Taustalla näkemys siitä, että **lapsella on sisäsyntyinen tarve kiintyä** häntä hoivaavaan aikuiseen (Bowlby 1988).
 - Yksilön toimintaa ohjaa leimautumiseen perustuva biologinen tarve hakeutua tutun ja turvallisen hahmon läheisyyteen suojelua, lohdutusta tai tukea tarvitessaan (Bowlby 1958; 1980; 1988).
- Kiintymyssuhteen syntymisen myötä kiintymyksen kohteesta tulee myös eräänlainen **turvallisuusperusta** (Ainsworth & Bowlby 1991).
 - Aikuisen tärkein tehtävä lapsen turvallisuusperustana toimimisessa on toisaalta antaa turvaa ja lohdutusta lapsen niitä kaivatessa, mutta toisaalta myös olla puuttumatta lapsen tekemiseen silloin kun tilanne ei sitä vaadi (Kalland 2013; Ainsworth ym. 1978).
- Vähitellen iän lisääntyessä lapsi kykenee irrottautumaan turvallisuusperustastaan kokonaan, ensin vain muutamiksi tunneiksi ja myöhemmin huomattavasti pidemmiksikin ajoiksi (Bowlby 1988).

Kiintymyssuhdeteoria

- Erityisen keskeinen näkemys kiintymyssuhdeteoriassa on, että **varhaislapsuudessa äitiin tai muuhun ensisijaiseen kiintymyksenkohteeseen kohdistuva kiintymyssuhde voi kehittyä joko turvalliseksi tai turvattomaksi** (Rusanen 2011).
 - **Turvattomat kiintymyssuhteet** mahdollistuvat, koska sisäsyntyisen läheisyyden tarpeen vuoksi kehittyvä lapsi kiinnittyy aina johonkin ihmiseen, huolimatta siitä millaista läheisyyttä tämä henkilö kykenee tarjoamaan (Bowlby 1977).
 - **Turvallisen kiintymyssuhteen** muodostuminen mahdollistuu kun lapsi voi luottaa siihen, että kiintymyksen kohde on saatavilla ja vastaa sensitiivisesti lapsen erilaisiin tarpeisiin (Bowlby 1988).

Kiintymyssuhdeteoria

- Turvalliset ja turvattomat kiintymyssuhteet heijastuvat myös varhaislapsuuden jälkeiseen aikaan.
- Varhaisten vuorovaikutuskokemusten yhteydet myöhempään psyykkiseen hyvinvointiin perustellaan kiintymyssuhdeteoriassa vahvasti **sisäisten työskentelymallien** (*internal working models*) muotoutumisella (Thompson 1999).
 - Sisäisten työmallien keskeisenä piirteenä ovat yksilön omat näkemykset siitä, ketkä ovat hänen kiintymyskohteensa ja kuinka he hyväksyvät hänet sekä vastaavat hänen tarpeisiinsa.
 - Juuri sisäisten työmallien nähdään ohjaavan sitä, kuinka yksilö havainnoi ympäristöään, ennakoii syy-seuraus -suhteita sekä suunnittelee tulevaisuuttaan (Sinkkonen 2001).

Kiintymyssuhdeteoria

- Sinkkosen ja Kallandin (2005, 9) mukaan sisäiset työskentelymallit vaikuttavat yksilön kehitykseen ja hyvinvointiin muodostamalla ikkunan, jonka kautta yksilö arvioi kolmea asiaa: *omaa itseään* sen valossa, kokeeko hän ansaitsevansa huolenpitoa vai onko arvoton, *toisia ihmisiä* nähden muut ihmiset yleisesti luotettavina tai epäluotettavina sekä *vuorovaikutusta* oman itsen ja muiden välillä siten, että arvioi onko omien tunteiden esille tuominen kannattavaa.
- Huomioitavaa kuitenkin on, että...
 - varhaislapsuudessa muotoutuneen turvattoman kiintymyssuhteen leima *ei automaattisesti ennusta* läpi elämän kestäviä vaikeuksia eikä turvallinenkaan kiintymyssuhde takaa täydellisen ongelmatonta elämää (Sinkkonen 2001; 2002).
 - kaikki kiintymyssuhdetyylit tuovat yksilön kehityskulkuun omat voimavaransa ja kehitystehtävänsä

(Sinkkonen & Kalland 2005).

Kiintymysluokittelu

- **Turvallisesti kiintyneillä** (*secure, Type B*) lapsilla on luottamus siihen, että hoivaava aikuinen tarjoaa tukea ja turvaa tarvittaessa (Ainsworth ym. 1978).
 - Lapsi on voinut käyttää aikuista aktiivisesti turvallisuusperustana ja on siten voinut keskittyä luottavaisesti ympäristönsä tutkimiseen sekä uuden oppimiseen (Bowlby 1988).
- Turvallisen kiintymyksen mahdollistamana lapsi kykenee irrottautumaan ensimmäisistä elinvuosistaan lähtien aikuisesta luottaen siihen, että aikuinen tulee takaisin (Ainsworth ym. 1978).
- Turvallisesti kiintyneet lapset osaavat myöhemmissä ihmissuhteissaan käyttää useimmiten sekä järkeä että tunteita ja siksi he ovat empaattisia ja usein toveripiirissäänkin suosittuja (Sinkkonen 2004).

Kiintymysluokittelu

- **Vältelevästi kiintyneet** (*avoidant, Type A*) lapset ovat oppineet, että aikuinen ei aina tarjoa turvaa lapsen sitä pyytäessä ja kokemus on myös osoittanut, että huomiota ei saa ainakaan aikuisen tunteisiin vetoamalla (Ainsworth ym. 1978).
 - He ovat oppineet olemaan käyttämättä aikuista turvallisuusperustana ja siksi myös pyrkivät välttämään tarvitsevuutensa osoittamista sekä erityisesti kielteisten tunteiden ilmaisua (Hautamäki 2005, 36-37).
- Vältelevästi kiintyneet lapset oppivatkin jo varhaisessa vaiheessa näkemään mahdollisia syy-seuraus-suhteita oman ja hoitajansa toimintojen välillä. He pyrkivät oman toiminnan hallintaan, koska sitä kautta lapsi on voinut suojautua aikuisen antamilta torjuvilta reaktioilta.
- Vielä myöhemminkin vältelevästi kiintyneille on ominaista loogisuuden ja järkipäisyyden painottuminen ja tunteiden ilmaisu sosiaalisissa suhteissa voi olla hallittua, vähäistä ja jopa vääristynyttä (Ainsworth 1978).

Kiintymysluokittelu

- **Ristiriitaisesti kiintyneiden** (*ambivalent-resistant*, Type C) lasten kokemus on, että aikuinen on toimissaan impulsiivinen ja epäjohdonmukainen (Sinkkonen 2004).
 - Lapselle ei kehity kykyä käsitellä hoitajansa toiminnasta aiheutuvaa mielipahaa ja suhde aikuiseen on jännitteinen sekä kaksijakoinen. Käytännössä lapsi saattaa esimerkiksi samanaikaisesti sekä hakea että vastustaa kontaktia aikuiseen (Ainsworth ym. 1978).
- Ristiriitaisesti kiintyneet lapset hakevat huomiota mm. impulsiivisen huomionhakuisuuden sekä kielteisten tunteiden sävyttämien strategioiden keinoin, koska kokemus on osoittanut aikuisen reagoivan niihin varmemmin (Ainsworth ym. 1978).
- Myöhemmissä sosiaalisissa suhteissa ristiriitaisesti kiintynyt henkilö voi olla esimerkiksi taipuvainen huomionhakuisuuteen ja muodostamaan riippuvaisia suhteita toisiin ihmisiin (Punamäki 2002).

Kiintymysluokittelu

- Epäjärjestäytyneesti kiintyneet (disorganized – Type D) eivät ympäristön kaoottisuuden vuoksi ole pystyneet muodostamaan minkäänlaista toimivaa kiintymysstrategiaa (Sinkkonen 2004).
- Epäjärjestäytyneesti kiinnittyneille lapselle on tavallista, että esimerkiksi stressaavat sosiaaliset tilanteet laukaisevat ennalta arvaamattomia, poikkeavia tai ristiriitaisia toimintamalleja (Ainsworth & Eichberg 1991).
- Lapset saattavat pelätessään esimerkiksi jähmettyä paikoilleen sen sijaan, että hakisivat turvaa aikuisesta ja tyypillistä on, että tavallisesti käytös näyttäisi pintapuolisesti olevan normaalia, mutta tarkemman analyysin myötä voidaan havaita myös erilaisia outoja piirteitä, kuten piiloteltua irvistelyä tai stereotyyppistä liikehdintää (Sinkkonen 2004).
- Varhaislapsuuden epäjärjestäytynyt kiintymyssuhde voi vaikeuttaa myöhempää omien tunteiden hallintaan ja näkyä esimerkiksi perusteettoman vihaisuuden sekä aggressiivisuuden kautta. Tämä voi vaikeuttaa esimerkiksi sosiaalisten suhteiden ylläpitoa (Weinfield, Sroufe, Egeland & Carlson 2008).

Miksi opettajan on hyvä olla tietoinen
kiintymyssuhdeteoriasta ja erilaisista
kiintymystyypeistä?

Varhaisten vuorovaikutuskokemusten on havaittu vaikuttavan erityisesti esi- ja alkuopetusikäisten lasten toimintaan

- Läheiset suhteet edistävät lapsen sopeutumista niin kouluun kuin sitä ennen tapahtuvaan päivähöitoon (Granot & Mayseless, 2001).
- Lapsen varhaisissa kiintymyssuhteissaan kokema sensitiivisyys
 - vähentää esimerkiksi taipumusta käyttää aggressiivisia toimintatapoja vertaisten kanssa toimiessaan
 - lisää rakentavien ratkaisumallien käyttöä sosiaalisissa ongelmatilanteissa.
- **Lapset tulkitsevat vertaistensa toimintaa varhaisten kiintymyskokemusten ohjaamana**
 - Siksi turvattomasti kiintyneillä lapsilla oli taipumus tulkita sosiaalisia tilanteita negatiivisemmin turvallisesti kiintyneisiin verrattuna (Raikes & Thompson, 2008).
 - Äidin sensitiivisyyden vahvistamat sosiaaliset kyvyt voivatkin vaikuttaa siihen, että lapsi kokee vähemmän yksinäisyyttä esi- ja alkuopetusvuosinaan ja siten myös sopeutuu kouluun helpommin.

Varhaisten vuorovaikutuskokemusten on havaittu vaikuttavan erityisesti esi- ja alkuopetusikäisten lasten toimintaan

- Varhainen puhutun kielen taito on turvallisesti kiintyneillä yli kolmevuotiailla lapsilla kehittynyt huomattavasti paremmaksi kuin varhaislapsuudessaan turvattomasti kiintyneillä lapsilla (Belsky, 2005).
 - Vertaa tietoon siitä, että varhaiset kielelliset kokemukset edistävät lapsen ymmärrystä oman äidinkielen peruselementeistä sekä vauhdittaa alkuopetusvuosina tapahtuvaa lukemaan ja kirjoittamaan oppimista (Slivén ym. 2004).
- Lapsen kokeman sensitiivisyyden on havaittu ennustavan vähäisempää stressiä lapsen koulu-uran aloittamiseen liittyvissä luonnollisissa erotilanteissa (Dallaire & Winbaum, 2005).
- Antaisiko siis varhaislapsuudessa koettu turvallisuudentunne selityksen sille, miksi osa lapsista kykenee koulupäivän aikana keskittymään ja oppimaan paremmin? (Rusanen 2011)

Heather Geddes: Oppimisprofiilit varhaislapsuutensa erilaisissa turvattomissa kiintymyssuhteissa eläneistä oppilaista (Geddes 2003, 2005)

- Oppimisprofiilien luomisen taustalla on Geddesin näkemys siitä, että **opettajien tietoisuus varhaislapsuuden kiintymyskokemusten yhteyksistä koulutoimintaan edistäisi lapsen pärjäämistä kouluympäristössä.**
 - Lapsen turvallisuudentunnetta tukevan työskentelyn kautta opettaja voi vaikuttaa oppilaidensa sisäisiin työskentelymalleihin ja näin edistää lapsen hyvinvointia myös myöhemmissä elämänvaiheissa.
- Oppimisprofiileissa kuvataan varhaisvuosinaan välttelevästi, ristiriitaisesti sekä epäjärjestäytyneesti kiintyneiden lasten koulutoiminnassa näkyviä piirteitä suhteessa opettajaan, koulutehtäviin ja yleisesti kouluun sekä oppilaan koulutoimintaan vaikuttavien taitojen ja vaikeuksien kautta.
- Yhteiseksi piirteeksi kaikista turvattomien kiintymyssuhteiden oppimisprofiileista nousee **taipumus alisuoriutumiseen** sekä eri tavoin ilmenevä ahdistunut suhtautuminen koulu- ja luokkatilanteisiin.

TAULUKKO 1 Turvattomasti kiintyneiden oppilaiden oppimisprofiilit (Geddesin 2003; 2005 tutkimustulosten pohjalta suomentanut ja soveltanut S. Liukko)

	Välittelevästi kiintyneet (A)	Ristiriitaisesti kiintyneet (C)	Epäjärjestäytyneesti kiintyneet (D)
Oppilaan suhtautuminen kouluun	<ul style="list-style-type: none">- Pinnallisesti välinpitämätön uusien tilanteiden tuottamaa ahdistusta kohtaan	<ul style="list-style-type: none">- Selkeästi ahdistunut ja epävarma	<ul style="list-style-type: none">- Ulospäin näkyvän kontrollonin ja kaikkivoipaisuuden taustalla vahvasti ahdistunut
Oppilaan suhtautuminen opettajaan	<ul style="list-style-type: none">- Ei tunnusta tarvitsevansa opettajan apua- Ei halua olla fyysisesti opettajan lähellä	<ul style="list-style-type: none">- Tarve olla opettajan huomion kohteena- Silminnähten riippuvainen opettajasta- Ilmaisee vihamielisyyttä opettajaa kohtaan silloin kun omat ja opettajan tavoitteet eivät kohtaa	<ul style="list-style-type: none">- Suuria vaikeuksia osoittaa luottamusta opettajan auktoriteettia kohtaan, mutta todennäköisesti hyväksyy rehtorin auktoriteetin- Ei välttämättä hyväksy, että tulee opetetuksi
Oppilaan suhtautuminen tehtävään	<ul style="list-style-type: none">- Tarve sitoutua tehtävään itsenäisesti ilman opettajan tukea- Mahdollinen opettajaa kohtaan koettu vihamielisyys suunnataan tehtävään- Sitoutuminen tehtävään vähentää pakollista vuorovaikutusta opettajan kanssa	<ul style="list-style-type: none">- Huomattavia vaikeuksia ylläpitää toimintaa ilman tukea- Kyvyttömyys sitoutua tehtävään, koska kokee tehtävien estävän opettajan antamaa huomiota	<ul style="list-style-type: none">- Tehtävä voi näyttäytyä haasteena pätemättömyyden tunnetta kohtaan ja siksi reagoi tuntemalla häpeää sekä hyljeksimällä tehtävää- Vaikea hyväksyä, ettei tiedä tai osaa jotain- Tarve näyttää siltä, että tietää kaiken valmiiksi
Oppilaan taidot ja vaikeudet	<ul style="list-style-type: none">- Alisuoriutumisen riski, koska ei halua tulla autetuksi- Kielen käyttö on rajoittunutta- Luovuuden käyttö on rajoittunutta	<ul style="list-style-type: none">- Alisuoriutumisen riski, koska ei sitoudu tehtäviin- Kielelliset taidot voivat olla hyvin kehittyneitä ja osaa käyttää kieltä hallitakseen opettajan huomiota- Oppiminen voi olla sidoksissa vihamielisyyteen	<ul style="list-style-type: none">- Alisuoriutumisen riski, koska ei halua tulla opetetuksi- Oppiminen todennäköisesti hyvin alhaisella tasolla- Käsitteellinen ajatustyö vaikeaa- Ei vaikuta luovalta tai mielikuvi-tukseksikaalta

TAULUKKO 1 Turvattomasti kiintyneiden oppilaiden oppimisprofiilit (Geddesin 2003; 2005 tutkimustulosten pohjalta suomentanut ja soveltanut S.

	Välittelevästi kiintyneet (A)	Ristiriitaisesti kiintyneet	Tunnistatko jotain piirteitä omista oppilaistanne?	Kiintyneet
Oppilaan suhtautuminen kouluun	- Pinnallisesti välinpitämätön uusien tilanteiden tuottamaa ahdistusta kohtaan	- Selkeästi ahdistunut		- Kontrollin puuttuminen taustalla
Oppilaan suhtautuminen opettajaan	- Ei tunnusta tarvitsevansa opettajan apua - Ei halua olla fyysisesti opettajan lähellä	- Tarve olla opettajan kohteena - Silmännähdän riippuvuus opettajasta - Ilmaisee vihamielisyyttä opettajaa kohtaan silloin kun omat ja opettajan tavoitteet eivät kohtaa	(Vaikka opet EI tee näihin diagnooseja!!!)	- Tunnistaa luottamuksellisuutta - Osoittaa auktoriteettia
Oppilaan suhtautuminen tehtävään	- Tarve sitoutua tehtävään itsenäisesti ilman opettajan tukea - Mahdollinen opettajaa kohtaan koettu vihamielisyys suunnataan tehtävään - Sitoutuminen tehtävään vähentää pakollista vuorovaikutusta opettajan kanssa	- Huomattavia vaikeuksia ylläpitää toimintaa ilman tukea - Kyvyttömyys sitoutua tehtävään, koska kokee tehtävien estävän opettajan antamaa huomiota		- Tehtävä voi näyttäytyä haasteena pätemättömyyden tunnetta kohtaan ja siksi reagoi tuntemalla häpeää sekä hyljeksimällä tehtävää - Vaikea hyväksyä, ettei tiedä tai osaa jotain - Tarve näyttää siltä, että tietää kaiken valmiiksi
Oppilaan taidot ja vaikeudet	- Alisuoriutumisen riski, koska ei halua tulla autetuksi - Kielen käyttö on rajoittunutta - Luovuuden käyttö on rajoittunutta	- Alisuoriutumisen riski, koska ei sitoudu tehtäviin - Kielelliset taidot voivat olla hyvin kehittyneitä ja osaa käyttää kieltä hallitakseen opettajan huomiota - Oppiminen voi olla sidoksissa vihamielisyyteen		- Alisuoriutumisen riski, koska ei halua tulla opetetuksi - Oppiminen todennäköisesti hyvin alhaisella tasolla - Käsitteellinen ajatustyö vaikeaa - Ei vaikuta luovalta tai mielikuvi- tukseksikaalta

Toissijaiset kiintymyksen kohteet

- Jo varsin varhaisessa vaiheessa ensisijaisen kiintymyssuhteen rinnalle syntyy muita merkityksellisiä ihmissuhteita (Bowlby 1969). Näitä kutsutaan toissijaisiksi kiintymyksen kohteiksi.
 - Tavallisimmin nämä muut merkitykselliset ihmissuhteet muodostuvat lapsen sekä hänen elinpiirissään vahvimmin läsnä olevien henkilöiden välille (Bowlby 1969; Ainsworth 1989).
- Lapsuusvuosien aikana nämä eivät korvaa ensisijaista kiintymyksen kohdetta, vaan esimerkiksi stressitilanteissa lapsi pyrkii edelleen mieluiten hakeutumaan tärkeimmäksi kokemansa aikuisen seuraan (Bowlby 1969).
 - Lapsilla vahva taipumus järjestää kiintymyksensä kohteet jopa tietoisuutensa ulkopuolella tärkeysjärjestykseen - **kiintymyssuhteiden hierarkisuus**.
- Toissijaisten kiintymyksen kohteiden määrä kasvaa lapsen iän myötä, sillä lapsen elinpiirin kasvaessa kiintymyssuhteiden muodostuminen mahdollistuu myös perheen ulkopuolisiin henkilöihin (Cassidy 1999).
- Toissijaisia kiintymyssuhteita sävyttää kuitenkin se, että tavallisesti kiintymyksen kohteella on yksilön elämässä jokin eri tavoin rajattu rooli (Ainsworth 1991).

Mitä kiintymyssuhteen muodostuminen edellyttää?

- Ainsworthin (1991) mukaan kaikki aidosti kiintymykselliset suhteet muodostuvat yhteisten kokemusten pohjalta ja niiden tulee olla luonteeltaan myös kohtalaisen pysyviä tai pitkäkestoisia.
- Bowlbyn (1969) mukaan toissijaisissa kiintymyssuhteissa keskeinen suhdetta määrittävä tekijä ei ole pitkä historia tai suhteen pysyvyys, vaan tällaiset kiintymyksen kohteet voivat myös vaihtua kehityksen myötä.
- Olennaista kuitenkin on, että suhteen lyhyemmästä kestosta tai hierarkkisesti heikommasta asemasta huolimatta, suhteen syvenemisen myötä toisesta ihmisestä tulee tärkeä ja siksi suhteessa voi kokea myös turvallisuutta (Ainsworth 1991; Bowlby 1969).

Onko opettaja toissijainen kiintymyksen kohde?

- Miksi?
- Mitä edellyttää?
- Onko jotain hyötyä?

Teemaan sopivia ja käytettyjä lähteitä

- Ainsworth, M. D. S. 1991. Attachment and other affectional bonds across the life cycle. Teoksessa C. M. Parkers, J. Stevenson-Hinde & P. Marris (toim.) Attachment across the life cycle. London: Tavistock/Routledge, 33-51.
- Ainsworth, M. D. & Eichberg, C. 1991. Effects on infant-mother attachment of mother's unresolved loss of an attachment figure, or other traumatic experience. Teoksessa C. M. Parkers, J. Stevenson-Hinde & P. Marris (toim.) Attachment Across the Life Cycle. London: Tavistock/Routledge, 160-186.
- Belsky, J. 2005. Attachment Theory and Research in Ecological Perspective: Insights from Pennsylvania Infant and Family Development Project and the NICHD Study of Early Care. Teoksessa Grossmann, K. E., Grossmann, K. & Waters, E. (toim.) Attachment from Infancy to Adulthood. The Major Longitudinal Studies. New York: The Guilford Press, 71-97.
- Bowlby, J. 1969. Attachment and loss. Vol. I: Attachment. New York: Basic Books Inc.
- Bowlby, J. 1977. The Making and Breaking of Affectional Bonds. 1. Aetiology and Psychopathology in the Light of Attachment Theory. British Journal of Psychiatry 1977 (130), 201-210.
- Bowlby, J. 1980. Attachment and loss. Vol. III: Loss, sadness and depression. New York: Basic Books Inc.
- Bowlby, J. 1988. A Secure Base. Clinical Applications of Attachment Theory. London: Tavistock/Routledge. Bowlby, J. 1988b. Developmental
- Cassidy, J. 1999. The Nature of the Child's Ties. Teoksessa J. Cassidy & P. R. Shaver (toim.) Handbook of Attachment. Theory, Research, and Clinical Applications. New York: The Guilford Press, 3-20.
- Dallaire, D. H. & Winbaum, M. 2005. Predicting children's separation anxiety at age 6: The contributions of infant-mother attachment security, maternal sensitivity, and maternal separation anxiety. Attachment & Human Development 7 (4), 393-408
- Geddes, H. 2003. Attachment and the child in school. Part I: Attachment theory and the 'dependent' child. Emotional and Behavioural Difficulties 8 (3), 231-242.
- Geddes, H. 2005. Attachment and Learning. Part II: The learning profile of the avoidant and disorganized patterns. Emotional and Behavioural Difficulties 10 (2), 79-93.
- Granot, D & Maysel, O. 2001. Attachment security and adjustment to school in middle childhood. International Journal of Behavioral Development 25 (6), 530-541.
- Hautamäki, A. 2011. Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY, 29-70.
- Hautamäki, A. 2005. KIINTYMYSSUHDETEORIA – teoria yksilön kiintymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. 1.-4. painos. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 13-66.
- Raikes, H. A. & Thompson, R. A. 2008. Attachment security and parenting quality predict children's problem-solving attributions, and loneliness with peers. Attachment & Human Development 10 (3), 319-344.
- Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Helsinki: Finn Lectura.
- Silvén, M., Poskiparta, E. & Niemi, P. 2004. The Odds of Becoming a Precocious Reader of Finnish. Journal of Educational Psychology 96 (1), 152-164.
- Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. Duodecim 120 (15), 1866-73.
- Sinkkonen, J. 2002. Kiintymyssuhteen häiriöiden yhteydet psykopatologiaan. 1.-2. painos. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 146-173
- Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2011. Johdanto. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY, 13-16.
- Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2005. Johdanto: Ihminen tarvitsee toisen läheisyyttä. 1.-4. painos. Teoksessa Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 7-12.
- Thompson, R. A. 1999. Early Attachment and Later Development. Teoksessa J. Cassidy & P. R. Shaver (toim.) Handbook of Attachment. Theory, Research, and Clinical Applications. New York: The Guilford Press, 265-286. Thompson, R. A. 2008. Early Attachment and Later Development: Familiar Questions, New Answers. Teoksessa J. Cassidy & P. R. Shaver (toim.) Handbook of Attachment. Theory, Research, and Clinical Applications. 2. uudistettu painos. New York: The Guilford Press, 348-365.